

исследуются межбуквенные паузы, в живописи и графике – свободное от формы пространство, абстрактное пятно.

Ключевые слова: форма, контрформа, дуальность, композиция.

Metel T. V. Duality concepts “forma” and “kontrforma” in art.

In this article the problem of compositional integrity of form and counterdie in such arts as: architecture and visual arts (sculpture, painting, graphic arts), design (fonts, typography).

In general, this topic applies to all types of art, requiring a holistic visual perception. The concept of the duality of forms and counterdie provides their harmonious combination of graphically-composite within the format. The compositional integrity means that the paired opposites, and filling the void, exist together in constant interaction. The background environment antiforms, pause, emptiness, negative space - all these concepts are identical counter-molding, and specifically, the image itself is planar, or volume-spatial - a form. The design of the counter-molding can create additional meaning of the image, in the architecture of the buildings forms interact with unimproved free space as in sculpture. The typography is studied letterspacing pause in painting and graphics - free from mold space, abstract blur.

If you underestimate the role of spatial intervals, interesting work will not work will not be emotional when a perfect spot, a form not found in the composition.

In the field of art, the concept of duality involves the intersection of two fundamental classes of things or principles, mutually influencing each other, but do not change its structure.

Key words: form, kontrforma, duality, composition.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2017 р.

Прийнято до друку 30.02.2017 р.

Рецензент – доц. Тарасенко О. К.

УДК 37.015.31:008

Коваль І. С.

**КУЛЬТОРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО
ОРІЄНТОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ДИЗАЙНЕРА-
СТИЛІСТА**

Новий час вимагає нового спеціаліста, тому перед вищими навчальними закладами постає проблема якісної підготовки фахівців у галузі перукарського мистецтва. Професійно орієнтованого дизайнера-стиліста необхідно спрямувати на майбутню професію й прищепити йому необхідний комплекс знань, умінь та навичок, професійних якостей. Під

такими якостями розуміються професійні вміння педагога (Ф. Гоноболін, М. Данілов, В. Крутецький, Н. Кузьміна тощо), педагогічні здібності (С. Вершиловський, В. Козієв, Ф. Гоноболін, Ю. Кулюткін, В. Крутецький, Н. Кузьміна). Роботи цих авторів сприяли створенню професійного портрету фахівця, що стало підґрунтям для розвитку діяльності з професійної орієнтації, профвідбору та навчання фахівців перукарській справі. Проблеми професійно-особистісного розвитку досліджували такі науковці як М. Миронова, А. Фонарьов, А. Орлов та інші.

Мета статті – розкрити раціональні шляхи формування професійно орієнтованої особистості майбутнього дизайнера-стиліста.

Значну роль у формуванні творчої особистості майбутнього фахівця у процесі навчання у вищому навчальному закладі відіграє насиченість навчально-виховного процесу педагогічно спрямованою ігровою діяльністю. Навчальна ділова гра дозволяє ввести в навчання предметний і соціальний контекст майбутньої професійної діяльності і, таким чином, змодельовати більш адекватні, порівняно з традиційним навчанням, засоби формування фахівця, а саме: а) засвоєння нового знання накладається на канву майбутньої професії; б) навчання набуває спільного, колективного характеру; в) розвиток особистості майбутнього фахівця здійснюється в наслідок підпорядкування двом типам норм: компонентних предметних дій і соціальних відносин колективу [1, 12].

Ділові навчальні ігри, зокрема у формі колективних творчих справ, допомагають вирішити низку завдань і досягти певних результатів. Передусім слід відзначити суттєве наближення навчання до умов, у яких майбутньому фахівцю доведеться працювати. Сама участь в іграх припускає всебічну підготовку в галузі спеціальних дисциплін (перукарська справа, постиж, моделювання, а також, педагогіки, психології, історії педагогіки тощо), причому їх потрібно не тільки знати – треба вміти використовувати їх взаємозв'язок, знаходити правильні комплексні рішення.

Поряд з навчальною діяльністю, формування професійно орієнтованої особистості майбутнього фахівця у галузі перукарського мистецтва реалізується також і у позааудиторній діяльності студентів. Професійна орієнтація позааудиторної роботи вміщує, з одного боку, «спеціалізацію», тобто урахування змісту спеціальності, а з іншого – «педагогізацію», яка враховує загальну професіограму фахівця, надаючи всій системі навчально-виховної роботи у вищій школі педагогічної спрямованості, широко застосовуючи в практиці профорієнтації приклади з професійної діяльності. Позааудиторна робота дозволяє надати процесу набуття професії особистісного забарвлення. Вона містить форми, які забезпечують вдосконалення загальної педагогічної підготовки студентів. Основними напрямками професійної орієнтації в

ході позааудиторної роботи, на нашу думку, є:

- врахування специфіки факультету при організації і проведенні орієнтаційної роботи зі студентами;
- широке використання форм, що відображають специфіку професійної діяльності майбутніх фахівців;
- моделювання і розв'язання педагогічних ситуацій;
- вдосконалення умінь і особистісних якостей майбутніх фахівців у процесі включення їх до активної позааудиторної діяльності;
- психолого-педагогічне обґрунтування методів і форм позааудиторної роботи студентів.

Основними засобами і формами реалізації цих напрямів профорієнтаційної роботи у ВНЗ є: педагогічні інформації; диспути на педагогічні теми; читацькі конференції; усні журнали (можливі такі назви журналів: «Педагогічний кругозір», «Хочу все знати», «Сторінки життя видатних педагогів», «У нас в гостях педагоги-новатори» та ін.); бесіди за круглим столом; вечори на педагогічні теми; конкурси «Шукаємо творчі таланти»; педагогічні тижні; педагогічні гуртки та ін.).

Умовою реалізації культурологічного підходу у процесі психолого-педагогічної підготовки майбутнього дизайнера-стиліста має бути реалізовано через гуманітаризацію її змісту. Головними шляхами гуманітаризації змісту професійної освіти є оновлення гуманітарних предметів, виявлення в них духовності, загальнолюдських цінностей, створення міждисциплінарних блоків, встановлення міжпредметних зв'язків, розширення мікроспекурсів та практикумів, які вивчаються за вибором. Розробка та впровадження спецкурсів, практикумів та семінарів з проблем загальнокультурної підготовки забезпечує свідомий вибір майбутнім дизайнером-стилістом духовних цінностей, формує на їх основі усталеність, неповторну, індивідуальну систему професійно-ціннісних орієнтацій (на творчість у професійній діяльності, спілкування з людьми, професійне самовдосконалення, професійне співробітництво, обмін духовними цінностями тощо). Гуманітаризація створює умови для дійсної професіоналізації змісту професійно-педагогічної освіти, яка пов'язана з підвищенням ролі соціально-педагогічного та психологічного знання, моральних смислів у змісті психолого-педагогічних дисциплін. Необхідно не просто розширювати загальнолюдську підготовку, а перш за все, переглянути структуру та основні концепції базової підготовки дизайнера-стиліста. На наш погляд, саме введення таких дисциплін як філософія освіти, соціологія виховання, соціальна психологія, психодіагностика, корекційна педагогіка, порівняльна педагогіка, педагогічна антропологія, педагогічна етика та технологія забезпечують глибокі знання природи людської особистості, закономірності її розвитку, методів діагностики та педагогічної технології. Такий підхід дозволяє розглядати педагогічну практику студентів не тільки як засіб

застосування отриманих знань та формування професійних умінь, але і як оволодіння методологією педагогічної діяльності [2, 23].

Таким чином, гуманітаризація психолого-педагогічної підготовки передбачає насиченість навчальних предметів загальнолюдськими потребами, цінностями, що в свою чергу передбачає вирішення цілого комплексу завдань професійної орієнтації майбутніх дизайнерів-стилістів на ґрунті культурологічного підходу, серед яких слід виокремити:

- формування соціально адекватної особистісної картини світу студента шляхом оволодіння ним системою культурологічних знань;

- формування особистісної системи ціннісних орієнтацій, комунікативних навичок і суб'єктивної активності студента шляхом: введення в систему ціннісно-сміслових настанов загальнолюдської та національної культур, критеріїв оцінок і принципів відбору соціальноприйнятних культурних смислів; опанування основними принципами і формами комунікативного досвіду різних сфер культури людства як засобу трансляції соціально значущих смислів; засвоєння суб'єктивної природи культурних процесів як інструменту національно-культурної самоідентифікації особистості, вільного вибору культуровідповідних стратегій професійної діяльності;

- формування досвіду культуротворчої діяльності студента, його просвітницької, дослідницької та художньої активності, спрямованих на визначення соціально-функціональної ролі майбутнього фахівця та способів його входження в соціальну практику, здійснення детермінованих шляхів вирішення особистісних та професійних проблем [3, 12].

Культурологічна парадигма як методологічна основа формування професійно-орієнтованої особи майбутнього фахівця є актуальною з ряду причин. По-перше, вона продиктована вимогами сучасності: діалектична взаємодія загальнолюдської культури в масштабі всього людства і культури окремої країни вимагає адекватного вирішення протиріч між космополітизмом і патріотизмом. Послідовна культурологічна парадигма спільно з сучасними гуманістичними ідеями сприяють формуванню адекватного погляду на різноманітність культур, виключаючи розвиток націоналістичних ідей. По-друге, тісна взаємодія культури і освіти в процесі розвитку людини є однією з найважливіших умов його цілісності, здібності адаптуватися до суперечливих умов буття і протистояти негативним діям середовища, спираючись на духовну культуру особи [4].

Таким чином, функцією освітньої системи є відтворення культури. Інститут освіти як феномен культури є посередником між індивідом і соціумом у передачі, закріпленні і збереженні значимих для культури цінностей. Зміст освіти є відображенням культури окремої епохи. У той же час існуюча система вищої освіти багато в чому побудована на культурних домінантах минулого – раціоналізмі поглядів

на світ, інтелектуалізмі, утилітарності. Відповідна проекція цих принципів на зміст освіти відсоує знання про цілісність світу людини та досвід цілісної діяльності на другий план порівняно з науковою монокультурою. Це спонукає до пошуків моделі освіти та професійної орієнтації майбутніх фахівців, адекватної сучасному змісту культури такої, що відповідатиме новому етапу розвитку цивілізації. Пошук такої моделі освіти виводить на перший план необхідність розробки теоретичних основ цілісного навчально-виховного процесу у ВНЗ стосовно таких категорій, як зміст, методи та організація професійної орієнтації майбутніх фахівців. Розв'язання вказаних завдань потребує звернення до фундаментальних джерел освіти, розглядання її як частини культури, культуровідповідної системи, культуротворчого процесу. Ще видатний німецький педагог А. Дістервег сформулював цілу систему дидактичних правил у своїй педагогічній праці «Керівництво до освіти німецьких вчителів», де вимагав, щоб навчання та виховання мали природовідповідний та культуровідповідний характер. Він зазначав, що, «за умови виховання необхідно враховувати умови та час, у яких народилась людина та у яких вона буде жити, одним словом, всю сучасну культуру у широкому смислі слова...» [5, 402].

Принцип культуровідповідності та пов'язане з ним поняття культуроємності освіти (тобто високого насичення всього освітнього процесу різними елементами культури) базуються на властивостях «якості» та «цінності» (для культури, по визначенню, вони – системоутворюючі поняття). Принцип культуровідповідності має не тільки пояснювальний, але і функціональний смисл. Це припускає прямий вплив на визначення та організацію:

- змісту освіти – здатність освітніх процесів відображати та відтворювати загальнолюдські та національні культурні цінності у їх взаємозв'язку;

- освітніх форм, їх здатність відповідати традиційним культурним зразкам та створювати нові артефакти (продукти та зразки);

- методів та засобів (на здатність педагога наситити освітні засоби культурним змістом. Використовувати культурні норми та постійно співвідносити навчальну діяльність з культурними цінностями та завданнями) [6,74].

Культуровідповідність освіти у ВНЗ означає те, що вона за словами Н.Крилової:

- відповідає багатообразній та різноманітній палітрі культури (точніше – культур) суспільства, його спільнот;

- сприяє культурному (та субкультурному) самовизначенню та культурній ідентифікації студентів;

- забезпечує систему культурних функцій (а не одну тільки трансляцію культурного досвіду);

- сприяє розкриттю особистісної культури кожного студента та його росту [2, 75].

Зміст, форми, методи освіти повинні включати трансформовані педагогічними та психологічними засобами зміст, форми, методи цілісної та творчої діяльності, не тільки репродукуючи культуру, а відтворюючи її. Культуровідповідність – прояв співвіднесення освіти з властивостями культури; важливий фактор взаємодії освіти з іншими соціокультурними сферами та фундаментальний принцип її організації, який передбачає відповідність культури та всіх компонентів освіти (поряд з природовідповідністю освіти, яка відображає націлені на індивідуальні особливості, можливості, прагнення та інтереси кожного студента) [2, 76].

Необхідно зазначити, що у рамках принципу культуровідповідності насиченість процесу навчання ігровою педагогічно спрямованою діяльністю, як умовою формування професійно орієнтованої особистості майбутнього дизайнера-стиліста, набуває культурологічного змісту, тобто ігрова концепція культурологічної думки розглядає гру як основу виникнення та функціонування культури. У межах цієї концепції гра визначається культурною універсалією [4, 37].

Таким чином, насиченість навчального процесу ігровою педагогічно спрямованою діяльністю, засобом реалізації якої є культурологічний підхід, має велике значення для майбутнього дизайнера-стиліста, який повинен бути носієм світової культури людства, але і здатним відтворювати та збагачувати її, адже від нього залежить майбутнє нашого суспільства.

Сфера освіти у ВНЗ культуровідповідна та культуроємна у тій мірі, в якій вона націлена на культурні, духовні, моральні, а не тільки когнітивні цінності, в якій мірі ставить мету самобутнього культурного саморозвитку та самовизначення особистості студентів та забезпечує умови для цього.

Вищі навчальні заклади мають здійснювати підготовку інтелектуального генофонду нації, виховання духовної еліти, примножувати культурний потенціал, який забезпечить високу ефективність діяльності майбутніх спеціалістів. Тому велика увага має приділятися використанню виховного потенціалу навчальних предметів, які формують філософсько-світоглядну позицію, науковий досвід, пізнавальну активність і культуру розумової праці, навички самоврядування, соціальної активності і соціальної відповідальності, політичну культуру студентів; розвивають почуття любові до Батьківщини і свого народу, правосвідомість; сприяють виробленню свідомого ставлення до праці, естетичної культури і фізичного вдосконалення.

Також необхідно зазначити, що важливу роль у підготовці

професійно орієнтованої особистості майбутнього дизайнера-стиліста відіграє і педагогічна практика. Під час практики навчальна, громадська діяльність студентів знаходить своє продовження безпосередньо в умовах їхньої майбутньої професійної діяльності. За час практики вони мають можливість вирішувати реальні професійні завдання, поповнювати свої професійні знання, навички, вміння. Водночас практика допомагає студентам визначити позитивні і негативні сторони майбутньої професії, глибше усвідомити значущість розвитку своїх професійних та особистісних якостей.

У процесі підготовки до педагогічної практики на випускному курсі перед студентом постає низка педагогічних завдань, адже майбутній педагог повинен бути готовим не лише до роботи з аудиторією, а й до її виховання, до організації дозвіллевої діяльності, особливе значення надається якості педагогічного керівництва, до якого студент має бути підготовлений ще під час навчання у ВНЗ.

Таким чином, формування професійно орієнтованої особистості майбутніх дизайнерів-стилістів у галузі перукарського мистецтва вимагає визначення психолого-педагогічних умов або шляхів, які сприятимуть досягненню високого рівня підготовки. До найважливіших психолого-педагогічних умов ми відносимо: наповнення дисциплін навчального плану змістовним матеріалом, який сприятиме ефективному засвоєнню знань з обраної професії перукаря, ділового спілкування, культури ділового спілкування, які ґрунтуються на гуманістичних принципах; позитивний психолого-педагогічний клімат у навчальній групі, ґрунтування навчально-виховного процесу на принципах гуманізму, гуманітаризації, культуровідповідності та природовідповідності тощо. Крім того, важливою психолого-педагогічною умовою формування професійно орієнтованої особистості дизайнера-стиліста в галузі перукарського мистецтва є наявність високого рівня загальної професійної та особистісної культури педагога.

Перспективними залишаються питання підготовки дизайнера-стиліста у галузі перукарського мистецтва до роботи з фаху, бо вища освіта у даній галузі дає змогу працювати у сфері педагогіки та обслуговування населення.

Література

- 1. Шевнюк О. Л.** Навчальний діалог у курсі української та зарубіжної культури у вищій школі / О. Л. Шевнюк // Педагогіка і психологія. – 2001. – №2. – С. 89 – 99.
- 2. Гавриленко Л.** Виховую за допомогою краєзнавства / Л. Гавриленко // Гуцульська школа. – 1994. – №1. – С. 12 – 23.
- 3. Крылова Н. Б.** Культурологія образования / Н. Б. Крылова – М.: Нар. образование, 2000. – 272 с.
- 4. Митина Л. М.** Формирование профессионального самосознания учителя / Л. М. Митина // Вопросы психологии. – 1990. – №3. – С. 58 – 64.
- 5. Смирнов С. Д.**

Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности: [Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / С. Д. Смирнов – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 304 с. **6. Гнатюк В.** Зміст і форми національного виховання учнів / В. Гнатюк // Рідна школа. – 1999. – №9. – С. 20 – 24. **7. Климова О. А.** Ценностные приоритеты духовного развития будущих учителей / О. А. Климова // Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ ст. : [Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., Луганськ, 11-13 листопада 2003 р. – Частина 2]. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – С. 202 – 208.

Коваль І. С. Культурологічний аспект формування професійно орієнтованої особистості майбутнього дизайнера-стиліста.

У статті розкриті раціональні шляхи формування професійно орієнтованої особистості майбутнього дизайнера-стиліста. Окреслено роль навчально-виховного процесу у формуванні творчої особистості майбутнього фахівця у процесі навчання у вищому навчальному закладі. Умовами реалізації культурологічного підходу у процесі психолого-педагогічної підготовки майбутнього дизайнера-стиліста визначено: культурологічні аспекти формування професійно орієнтованої особистості та формування адекватного погляду на різноманітність культур, виключаючи розвиток націоналістичних ідей, а також взаємодію культури і освіти в процесі розвитку людини; здібності адаптуватися, протистояти негативним діям середовища, спираючись на духовну культуру особи; принципи культуровідповідності та пов'язане з ним поняття культуроємності освіти.

Ключові слова: формування творчої особистості, професійна орієнтованість, культурологічний підхід.

Коваль І. С. Культурологический аспект формирования профессионально ориентированной личности будущего дизайнера-стилиста.

В статье раскрыты рациональные пути формирования профессионально ориентированной личности будущего дизайнера-стилиста. Определена роль учебно-воспитательного процесса в формировании творческой личности будущего специалиста в процессе обучения в высшем учебном заведении. Условиями реализации культурологического подхода в процессе психолого-педагогической подготовки будущего дизайнера-стилиста определены: культурологические аспекты формирования профессионально ориентированной личности и формирование адекватного взгляда на разнообразие культур, исключая развитие националистических идей; взаимодействие культуры и образования в процессе развития человека; способности адаптироваться, противостоять негативным действиям среды, опираясь на духовную культуру личности; принципы соответствия

культуре и связанное с ним понятие культуроемкости образования.

Ключевые слова: формирование творческой личности, профессиональная ориентированность, культурологический подход.

Koval' I. S. Cultural aspect of formation of is professional-oriented personality of a future designer-stylist.

The article discloses the rational way of formation of professionally-oriented personality of a future designer-stylist. The role of the educational process in the formation of the creative person of the future expert in the course of study in higher education. Justification conditions for realization of cultural approach in the psychological and pedagogical training of future designer-stylist by updating humanities, identifying them spirituality, universal values, creating interdisciplinary units, establish interdisciplinary connections, extension courses and workshops that provides choices to future stylists in shaping the students of sustainability, unique, individual professional value orientation.

Conditions of realization of cultural approach in the process of psycho-pedagogical preparation of the future designer-stylist. Cultural aspects of formation of is professional-oriented personality and the formation of an adequate view of the diversity of cultures, excluding the development of nationalist ideas. The interaction of culture and education in the process of human development. The ability to adapt, resist the negative effects of the environment on the basis of the spiritual culture of personality. The principles of compliance culture and the related concept of cultural education.

Key words: the formation of a creative personality, professional orientation, cultural approach.

Стаття надійшла до редакції 14.02.2017 р.

Прийнято до друку 30.02.2017 р.

Рецензент – к. пед. наук, доц. Шпетна С. А.

УДК 37.015.3

Химченко О. М.

**ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА СТИЛІСТІВ
ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА**

Формування професійної культури майбутніх стилістів пов'язане з сучасною модернізацією економічних, соціальних і освітньо-інформаційних інститутів українського суспільства. Актуальність дослідження сучасних процесів формування професійної культури особистості обумовлюється, перш за все, тим, що професійна діяльність молоді, що вчиться, у сфері такого багатовекторного ринкового